

KOORDYNADOR DS. DOSTĘPNOŚCI

Prawa publiczne osób z niepełnosprawnościami

Według Światowego Raportu o Niepełnosprawności obecnie na świecie żyje około jednego miliarda osób niepełnosprawnych, w tym około 190 milionów osób mających poważne trudności w zaspokajaniu podstawowych potrzeb. Wynika z tego, że omawiane zjawisko obejmuje aż około 15% populacji. Należy podkreślić, że dotyczy ono zarówno osób starszych, jak i dzieci. Podobne wnioski nasuwają badania analizujące występowanie zjawiska niepełnosprawności w Polsce, które zostały przeprowadzone w ramach Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań w 2011 roku. Na podstawie tych danych można stwierdzić, że liczba osób niepełnosprawnych w Polsce wynosiła na koniec marca 2011 roku około 4,7 miliona, co stanowiło 12,2% ludności kraju. Prawne potwierdzenie niepełnosprawności posiadało około 3,1 miliona osób. Co ważne, przewiduje się stały wzrost liczby osób niepełnosprawnych.

W obliczu danych o występowaniu zjawiska niepełnosprawności szczególnego znaczenia nabiera refleksja Karola Wojtyły: „Byłoby rzeczą w najwyższym stopniu niegodną człowieka i zaprzeczeniem wspólnego człowieczeństwa, gdyby dopuszczano się do życia społecznego [...] tylko osoby pełnosprawne, gdyż w ten sposób popadałoby się w niebezpieczną formę dyskryminacji słabych i chorych ze strony silnych i zdrowych”.

Prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej. Zmiany, które nastąpiły w zakresie regulacji statusu tych osób, są w dużej mierze efektem wprowadzania rozwiązań zaczerpniętych z prawa międzynarodowego i europejskiego, które w obliczu art. 9 Konstytucji RP, a także w perspektywie członkostwa w Unii Europejskiej musiały być uwzględniane przez polskiego ustawodawcę. Sytuacja prawna osób niepełnosprawnych w Polsce jest regulowana poza Konstytucją RP nie tylko przez normy prawa administracyjnego, ale także prawa cywilnego, prawa pracy oraz ubezpieczeń społecznych, co nasuwa wniosek o szczególną ochronę praw osób niepełnosprawnych w niemal każdej dziedzinie życia. Na tym tle powstaje wątpliwość, czy pojęcie praw osoby niepełnosprawnej jest odrębną kategorią od pojęcia praw człowieka?

Pojęcie praw człowieka a prawa osoby niepełnosprawnej Próba zdefiniowania praw człowieka napotyka wiele trudności, dlatego w literaturze nie zostały one ujęte w jednolity sposób. Takie stwierdzenie wynika z istnienia różnorodnych poglądów i koncepcji dotyczących treści oraz znaczenia określonych praw i wolności. Wypływa to także z bardzo obszernego katalogu praw człowieka, zmieniającego się wraz z rozwojem społeczeństwa oraz z niejednoznaczności pojęć występujących w języku naukowym, potocznym i normatywnym. W opracowaniach międzynarodowych występuje pojęcie praw człowieka rozumiane jako „te wolności, środki ochrony oraz świadczenia, których respektowanie właśnie jako praw, zgodnie ze współcześnie przyjętymi wolnościami, wszyscy ludzie powinni móc domagać się od społeczeństwa, w którym żyją”. Zatem przysługują one każdemu człowiekowi, bez względu na jego przynależność narodową czy społeczną. Nic więc dziwnego, że w międzynarodowych koncepcjach upowszechniono proces umiędzynarodowienia ochrony praw człowieka. Najczęściej przybiera on formy ochrony represyjnej lub prewencyjnej. Pierwsza z nich dotyczy orzekania sankcji przez upoważniony organ w sytuacji naruszenia norm regulujących te prawa. Druga z wymienionych obejmuje żądanie kierowane do odpowiedniego organu mające na celu podjęcie przez ten organ służących zapobieganiu naruszenia tych praw lub zmniejszeniu niebezpieczeństwa ich naruszenia.

Koncepcja praw człowieka przyjęta na gruncie polskim mocno nawiązuje do rozwiązań międzynarodowych, czemu daje wyraz rozdział II Konstytucji RP, w którym uregulowano tematykę praw i wolności człowieka oraz obywatela. Z tego powodu przyjęto pewnego rodzaju standard odwołujący się do międzynarodowej klasyfikacji na wolności i prawa osobiste, polityczne, ekonomiczne, socjalne oraz kulturalne. Tomasz Sienkiewicz wyodrębnia za to podział na: prawa osobiste i polityczne, prawa gospodarcze, socjalne i kulturalne oraz prawa solidarnościowe. Jak dalej wskazuje autor, pierwszy rodzaj praw zobowiązuje organy administracji publicznej do powstrzymania się od działania, co wyraża się sformułowaniem „wolność od”. Druga grupa uprawnień nakłada na władze publiczne obowiązek podjęcia określonych czynności, czyniąc to przy użyciu sformułowania „praw do”. Prawa solidarnościowe mają charakter zbiorowy i regulują obowiązki państwa i organizacji oraz wspólnot międzynarodowych.

Jak wynika z unormowań konstytucyjnych, ustawa zasadnicza przewiduje jedynie rozróżnienie na prawa i wolności przysługujące każdemu człowiekowi lub tylko obywatelom